

Korset och Kronan

Nr 120/2022

Ordet om korset är en dårskap för dem som går förlorade, men för oss som blir frälsta är det en Guds kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden leder sina får (Joh. 10)

Jesus säger: Håll fast vid det du har så att ingen kommer och tar din krona (Upp. 3:11)

Sankt Martin och Svenska kyrkan (7)

Innehåll i detta nummer

1. Översikt över tidigare artiklar
2. S:t Martin o Svenska kyrkan (forts.)

Tidigare artiklar i denna serie finns i Korset och Kronan (K&K) nr 113-118. De finns att läsa på vår hemsida:

<https://www.evlu.th.se/predikningar.html#stenrydh-kyrkoblad>

1. Översikt av tidigare artiklar

En liten tillbakablick och översikt av innehållet i dessa nummer ges här:

Nr 113

S:t Martin grundas år 1961. Tom Hardt visade i många artiklar och predikningar varför det var omöjligt att som konfessio-

nell lutheran står kvar i Svenska kyrkan. Nyteologi (neologi) redan kring 1810. Ärkebiskop J.A. Lindblom och de nya, kyrkliga böckerna. Natan Söderbloms liberala teologi i början av 1900-talet, påverkad av den tyske teologen Ritschl. Den svenske biskopen Gustaf Auléns nedbrytande teologi.

Nr 114

Kvinnliga präster införs 1958 i Svenska kyrkan. Bo Giertz och Kyrklig Samling. De gammalkyrkliga gruppernas felaktiga kyrkosyn, påverkad av pietismen.

Nr 115

C.O. Rosenius (1816-1868) och den nyevangeliska väckelsen. P.P. Waldenström (1838-1917) med obiblisk försoningslära. "Försoningsstriden" och bildandet av Svenska Missionsförbundet. Adolf Kolmodin (1855-1928), bibelkritiken och striden om bibelfrågan inom Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS). Bildandet av Bibeltrogna Vänner (BV) under ledning av Axel B. Svensson (1879-1967). Hans ställning i kyrkofrågan.

Nr 116

Tom Hardts kritik av den pietistiska kyrkosynen med anledning av en artikel i Nya Vaktaren (i Hardts Rundbrev 1969).

Hardt pekade på det felaktiga i att vänta på svärmiska tecken och att inom den falska kyrkan förbereda ett *exodus* (uttåg) som sker först ”när molnskyn lyfter sig”. Den bibliska läran bygger endast på klara och tydliga bibelord om att lämna falsk lära. Det är fråga om ett *Guds bud* och inte om vad som är lämpligt i en viss situation.

Nr 117

Internationella, lutherska perspektiv. De lutherska landskyrkorna i Tyskland och unionismen. Protester av Claus Harms 1817. Konventikelplakat (t.ex. i Sverige 1726-1858) som strängt förbjöd enskilda sammankomster och separation från den officiella kyrkan. Den danska lutherska frikyrkans grundande (1855) under ledning av Niels Grunnet. Den sachsiska utvandringen av ortodoxa lutheraner (1838) med Martin Stephan i spetsen. Dennes avsättning.

Den store teologen C.F.W. Walther och grundandet av Missourisynoden (1840). ”Sion vid Mississippi” och Franz Pieper. Den gyllene perioden 1840-1930 och tidskriften ”Lehre und Wehre”.

Nr 118

”Glansperioden” inom Amerikansk lutherdom, fasthållandet vid Bibelns inspiration och ofelbarhet och den lutherska bekännelsen. Tyska språket dominerade helt inom de amerikansk-lutherska kyrkorna. Walthers viktigaste skrifter. Teologen Adolf Hoenecke (1835-1908) och Wisconsin-synoden. Franz Piepers viktiga dogmatik (1917-1924). Striden om nådavalet och omvändelsen.

Walther anklagades för kalvinism av motståndarna F.A. Schmidt och F.W. Stellhorn. Många lämnade då den s.k. Synodalkonferensen. Den bibliska läran om utkorelsen och omvändelsen.

Så långt denna översikt. Vi skall nu behandla den gradvisa nedgångsperioden inom Missouri och Synodalkonferensen och följden av detta i övriga världen. Därefter kommer Tom Hardts ställning att närmare belysas, men det blir först i senare nummer av K&K.

2. S:t Martin och Svenska kyrkan (7)

Att teckna hela den komplicerade utvecklingen inom den konfessionella lutherdomen i Amerika under 1900-talet och fram till vår tid skulle kräva flera tjocka volymer. Jag ger några glimtar från denna viktiga historiska epok, som har kommit att prägla vår tids konfessionellt lutherska kyrkor i hög grad, både positivt och negativt.

I sitt företal till ”Wisconsinsynodens historia” (1970) påpekar Leigh D. Jordahl att det inte fanns något vetenskapligt verk över de tre större amerikansk-lutherska synoderna, vilken vid den tiden var American Lutheran Church (ALC), Lutheran Church-Missouri Synod (LCMS) och Lutheran Church of America (LCA).

Hur dessa stora kyrkor med miljontals medlemmar har bildats och utvecklats med olika splittringar och sammanslagningar kan inte skildras här. Men i stora drag kan sägas att de konfessionella synoderna Missouri (LCMS), Wisconsin (WELS) och den lilla norska synoden (ELS) var de lutherska kyrkor som under 1900-talet ingick i den s.k. Synodalkonferensen (1872-1967, här av mig förkortad SC, Synodical Conference). Efter den stora

striden om nådavalet var det dessa synoder som enligt stod samman.

Däremot intog de två stora kyrkorna LCA och ALC en teologisk ställning, som man inte kunde acceptera inom synodalkonferensen (SC). Den kyrka som var mest teologiskt liberal var LCA och i mitten stod ALC, medan SC stod längst till höger (strikt konfessionellt luthersk).

År 1988 slogs flera lutherska kyrkor (inte Missourisynoden) ytterligare samman till *Evangelical Lutheran Church in America*, ELCA. Den är nu den mest liberala av de stora lutherska kyrkorna i Amerika. Den står Svenska kyrkan nära och accepterar både kvinnliga präster och även homosexuella präster. ELCA har bl.a. kyrkogemenskap med anglikanska kyrkan, de reformerta och metodisterna.

Utvecklingen i synodalkonferensen

Inom Missourisynoden började man under tiden 1930-1960 steg för steg kompromissa när det gällde kyrkogemenskapen och den nyare teologin. Därefter skedde Synodalkonferensens upplösning (slutgiltigt 1967) och en tid av starka inre motsättningar och strider inom Missouri med kulmen kring 1975. Många konservativa teologer lämnade då Missouri med sina församlingar och flera mindre kyrkor bildades, vilka inte längre kunde acceptera Missouris nya ställning. Också Wisconsin (WELS) och den mindre, s.k. norska synoden (ELS) bröt med Missouri.

Efter en mycket uppsplitande strid inom Missouri kom ganska många liberala professorer och studenter i St. Louis att lämna Missouri (det s.k. "exodus" år 1974) då en liberal fakultet bildade med namnet *Seminex* (Concordia-seminariet i exil, åren 1974-1987). Först stod Seminex kvar inom Missouri i protest mot de konservativa, men slutligen lämnade de synoden helt och hållet. Bakgrunden var att teologen Jacob A.O. Preus (1920-1994), som var strikt konfessionell, hade valts till president.

Även hans bror *Robert Preus* (1924-1995) och många fler kämpade hårt för att försöka föra tillbaka Missouri till den äldre, konfessionella linjen. En präst som spelade en mycket stor roll var pastor *Herman Otten* (1933-2019) som med sin tidning *Lutheran News* (senare *Christian News*) noga bevakade vad som skedde inom synoden och inom lutherdomen i stort. Tack vare Otten fick man reda på vad som verkligen lärdes vid de teologiska seminarierna inom Missouri. Otten publicerade också offentligt vad de liberala lärde och angrep deras falska lära med artiklar av de främsta konservativa lutherska teologerna, bl.a. av Hermann Sasse och Tom Hardt. [Jag återkommer senare med artiklar av Hardt från *Christian News*.]

Ett tag tycktes verkligen en återgång ske till en mer konfessionell hållning inom Missouri, men det visade sig bara vara en tillfällig utveckling som inte ledde ända fram till målet. Missouri hade blivit en pluralistisk kyrka och detta har inte övervunnits. Idag accepterar Missouri t.ex. att man inom sin världsvida gemenskap tolererar sådana som är för kvinnliga präster, utvecklingslära, bönegemenskap med andra konfessioner och även med företrädare för andra religioner(!), en friare syn på Bibeln etc. Därför har i vår tid ytterligare en rad teologer och mindre kyrkor brutit med Missouri.

Tom Hardt hade vid bildandet av St. Martins församling 1961 täta teologiska kontakter med både Missouri, Wisconsin och ELS, och han stod Robert Preus mycket nära. Men Hardt fann det omöjligt att acceptera den lära och praxis som uppstått inom nämnda kyrkor. Även Wisconsinssynoden hade kommit att omfatta vissa felaktiga läror även om den var mer konservativ än Missouri. I det följande skall vi se hur utvecklingen skedde i stort och varför situation ser ut som den gör idag.

Forts i nästa nr